

BOTANISKE HOLDEPUNKTER VED PRAKTISK MYRBEDØMMELSE.

Av Aasulv Løddesøl og Johannes Lid.

(Forts. fra hefte 2, 1943).

III. Viktige karaktertrekk hos en rekke myrplanter.

B. Ikke grasliknende planter.

Dette er mest tofrøbladete planter, men det er også tatt med noen enfrøbladete og et par karkryptogamer. Alle er flerårige. Følgende arter er med her:

- a. Av karkryptogamer: Myrsnelle og dvergjamne.
- b. Av enfrøbladete: Sivblom, rome og bjønnbrodd.
- c. Av rosefamilien: Molte, myrhatt, tepperot og mjøduert.
- d. Av forskjellige myr- og sumpplanter: Jåblom, soldogg, myrfiol, bukkeblad, sumphaukeskjegg og myrklegg.
- e. Av lyngvekster: Røsslyng, klokkelyng, kvitlyng, blåbær, tyttebær, blokkebær, tranebær, finnmarkspors og krekling.
- f. Av busker: Pors, krypvier, lappvier og dvergbjørk.

Som en ser har vi måttet begrense oss til de vanligste myrplanter, og for de planter som er mest alminnelige og best kjent er det bare gitt en ganske kort beskrivelse. Omtale av de forskjellige treslag som vokser på myr har vi ansett som overflødig.

a. Karkryptogamer.

1. Myrsnelle (*Equisetum palustre*). Fig. 44. Snellefamilien. 30 cm høy. Glinsende, svart jordstengel. Stengelen har en frisk og grønn farge og er omtrent 6-kantet. Den kan være ugreinete, men har oftest kranstiltte greiner som er ulike lange, og som ikke er meget tynnere enn stengelen. På greinene er nederste ledd bare halvt så langt som den tannkranse på stengelen som det går ut fra (se detaljtegningen i nat. st.). — Myrer og torvgrunn. Nokså vanlig i hele landet. Går langt opp på fjellet. Kravfull.

2. Dvergjamne (*Selaginella selaginoides*). Fig. 45. Dvergjamnefamilien. 5 cm høy, glatt, myk, gulgrønn plante. Små, avlange blad med kvasse tenner i kanten. Trådfine, krypende stengler med opprette greiner som i toppen har aks med sporehus. Aksene er tykkere enn stengelen ellers og har større og mer sprikende blad. — Fuktige steder på kalkholdig grunn i skog og på mosegrodd bakke, også på myr. På fjellet opp til 1500 m. Kravfull.

b. Enfrøbladete.

1. Sivblom (*Scheuchzeria palustris*). Fig. 46. Sivblomfamilien. 15 cm høy. Bleikt gulgrå jordstengel og stivt opprette blad som er trådformet. Ugreinete stengel med noen få gulgrønne blomster. Blom-

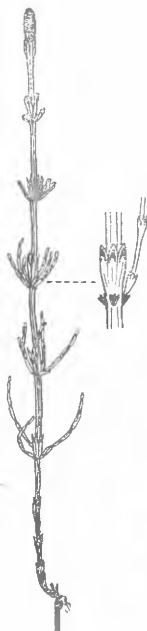

Fig. 44.
Myrsnelle.
1/2 st.

Fig. 45.
Dvergjamne.
1/2 st.

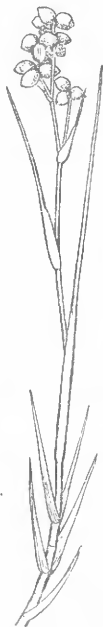

Fig. 46.
Sivblom.
1/2 st.

Fig. 47.
Rome.
1/2 st.

Fig. 48.
Bjønnbrodd.
1/2 st.

sterdekket består av 3-tallige kranser som hos sivene. Frukten deler seg i 3 (sjeldnere i 4—6) bleikgrønne belgekapsler som er omtrent 5 mm lange. — Våte hengemyrer nord til Lofoten. Tromsøysund. Nøysom.

2. Rome (*Narthécium ossifragum*). Fig. 47. Liljefamilien. 20 cm høg stengel med blomstene i klase i toppen. Blankt grønne blad som er 3—4 mm breie og som ser ut som en krum kniv. 6 spisse blomsterblad som er gule innvendig og grønne utvendig. Smalt avlang, rødgul kapsel. — Myr og lynghei på meget kalkfattig grunn i kyststrøk nord til Hillesøy i Troms. Mest vanlig på Vestlandet, på Østlandet ikke lenger opp enn til Nordmarka nord for Oslo. Lite kravfull til nøysom.

3. Bjønnbrodd (*Tofieldia palustris*). Fig. 48. Liljefamilien. 10 cm høg stengel, nederst med et enkelt, skjellformet blad. Tette rosetter med grågrønne, 2 mm breie blad med 3 nerver. Blomstene sitter sammen i et hode eller kort aks. 6 små, gulvite blomsterblad og bleikgrønn, rund kapsel. — Fuktig bakke og myr i fjellet, på Vestlandet og i Nord-Norge også i låglandet. Kravfull til middels kravfull.

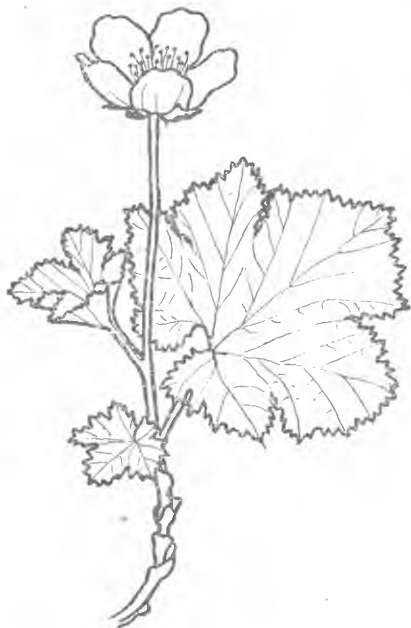

Fig. 49.
Molte.
Nat. st.

Fig. 50.
Tepperot.
Nat. st.

c. Rosefamilien.

1. Molte (*Rubus chamaemorus*). Fig. 49. Lang jordstengel med langstilkede blad og tynne, opprette stengler med kortstilkede blad. Særskilte hanplanter og hunplanter. Kvit blomst og stor, rød, til slutt gul molte. — Myrer, vanlig i fjellet i hele landet, ofte også i låglandet. Nøysom.

2. Tepperot (*Potentilla erecta*). Fig. 50. Tykk, rødbrun jordstengel og tynne, veike stengler med sittende blad som er 3-koblet, men som har 2 store øreblad så det kan se ut som om de var 5-koblet. Blomsten har 4 gule kronblad som lett faller av, mens begerbladene blir sittende lenge på som et vissent hylster omkring smånøttene. — Vokser både på fuktigere og tørrere steder, helst på sur jord. Vanlig i hele landet. Lite kravfull.

3. Myrhatt (*Cómarum palústre*). Fig. 51. 30 cm hög. Krypene, mørkbrun jordstengel. Oppstigende stengel som er bogeformet ved grunnen og som øverst er dunhåret og kjertelhåret. Bladene med 2 eller 3 par finner, mørkgrønne på oversida, blygrå på undersida. 5 små ytre, og 5 store indre begerblad som er purpurrøde innvendig. Kronbladene er små og brunsvarte. Både beger- og kronblad blir sittende på inntil fruktene er modne. ---

Fig. 51.
Myrhatt.
1/2 st.

Fig. 52.
Mjødurtt.
1/2 st.

I myrer og på våte steder, av og til helt ute i vannet. Vanlig i hele landet, på fjellet opp til 1350 m. Kravfull til middels kravfull.

4. Mjødurtt (*Filipéndula ulmária*). Fig. 52. 80 cm høg, stiv stengel som brekker lett når den bøyes. Bladene er finnet med stor 3-fliket endefinne. Mellom de store finnene sitter det små dvergfinner. På undersida er bladene kvitfiltet. Stor blomsterstand med små, gulkvite 5-tallsblomster som lukter sterkt. — Ved bekker og på fuktig mark, fórer og skogmyrer. Vanlig i hele landet til langt opp på fjellet. Kravfull.

d. Forskjellige myr- og sumpplanter.

1. Jåblom (*Parnássia palústris*). Fig. 53. Sildrefamilien. Glatt, lysgrønn plante med hjerteformede blad som har en kvit

Fig. 53.
Jåblom.
1/2 st.

Fig. 54.
Soldogg.
1/2 st.

Fig. 55.
Myrfiol.
1/2 st.

Fig. 56.
Bukkeblad.
1/2 st.

prikk i spissen. 20 cm høg stengel. Langstilkede blad ved grunnen og et sittende blad på stengelen. Stor skålformet blomst med kvite kronblad. — Grasmyrer på kalkholdig grunn. I hele landet, på fjellet til 1400 m. Meget kravfull.

2. Soldogg (*Drósera rotundifolia*). Fig. 54. Soldoggfamilien. Rosett med langstilkede blad. Bladplaten er en rund skive med lange kjertelhår. Bladløs stengel med kvite blomster og avlange kapsler. Ofte er hele planten sterkt rødfarget. — Vanlig på myr i hele landet. Nøysom.

3. Myrfiol (*Viola palustris*). Fig. 55. Fiolfamilien. Liten, spinkel plante med bleik, krypende jordstengel. Bladene er nyreformet, blankt lysgrønne og helt glatte. Enkelte langstilkede blomster fra jordstengelen. Kronbladene er gråfiolette eller rødfiolette, men kan også være nesten kvite. — Grasmyr og fuktig bakke, vanlig i hele landet. Middels kravfull.

4. Bukkeblad (*Menyanthes trifoliata*). Fig. 56. Søterotfamilien. 25 cm høg, oppstigende, glatt stengel med langstilkede, 3-koblede blad fra den nedre delen. Grov, grønn jordstengel med skjellaktige blad. Traktformet krone med 5 fliker, rød utvendig, kvit og langt skjegghåret innvendig. — På myrer og ved tjern, ofte helt ute

Fig. 57.
Sumphaukeskjegg.
1/2 st.

Fig. 58.
Myrklegg.
1/2 st.

i vannet. Vanlig i hele landet, på fjellet opp til 1150 m. Middels kravfull.

5. *Sumphaukeskjegg* (*Crepis paludosa*). Fig. 57. Korgblomstrene. Gulblomstret plante som likner svevene, men som har korte ytre og jamnlange, svartlodne indre korgdekkblad. 50 cm høg stengel og tynne, glatte blad, de nedre minner om løvetannblad. Stengelbladene er sittende med hjerteformet grunn omkring stengelen, 3 cm breie korger i halvskjerm. — Fuktige steder, ofte i skogen, ved bekker og på skogmyrer. Vanlig i hele landet. Kravfull til middels kravfull.

6. *Myrklegg* (*Pedicularis palustris*). Fig. 58. Maskeblomstrene. 25 cm høg, oftest greinet stengel med visne blad ved grunnen. Bladene er finnet, de øvre er gjerne brunrøde. Stort, poseformet beger som er litt håret. Mørkrød krone med jamnlange, omtrent parallelle lepper. — Toårig plante på våt grasmyr. Vanlig nord til Troms, sjeldnere i Finnmark. Kravfull til middels kravfull.

e. Lyngvekster.

De lyngvekster som er nevnt her har vintergrønne blad, så nær som blåbær og blokkebær. Krekling hører til kreklingfamilien, alle de andre hører til lyngfamilien.

Fig. 59.
Røsslyng.
1/2 st.

Fig. 60.
Klokkelyng.
1/2 st.

Fig. 61.
Kvitlyng.
1/2 st.

Fig. 62.
Blåbær.
1/2 st.

Fig. 63.
Tyttebær.
1/2 st.

1. Røsslyng (*Calluna vulgaris*). Fig. 59. 30 cm hög lyng med små, smale, glatte blad som sitter tett sammen så de dekker kvistene. Det mest synlige i blomsten er de lysrøde begerbladene, kronbladene er meget mindre. — Myrer, lyngmark og skrinne steder. Vanlig i hele landet, på fjellet opp til 1350 m. Nøysom.

2. Klokkelyng eller poselyng (*Erica tetralix*). Fig. 60. 20 cm hög lyng med små, smale, kjertelhårede blad som sitter 4 i krans. Begerbladene er både kjertelhåret og dunhåret. Stor, rød, klokkeformet krone med trang åpning. — Myrer og lyngmark i kyststrøk nord til Vega i Nordland. Den går inn til Nordre Høland, Seljord, Øvre Sirdal, Odda, Voss, Innvik, Sunndal, Singsås og Frosta. Lite kravfull til nøysom.

3. Kvitlyng eller bladlyng (*Andromeda polifolia*). Fig. 61. 20 cm hög lyng med tykke, glatte blad, grønne på oversida, blåkvite på undersida. Blomsterstilken og begerflikene er lysrøde, kronen i begynnelsen bleikrød, til slutt kvit. — Myrer og våt lyngmark. Vanlig i hele landet. På fjellet opp til 1150 m. Lite kravfull.

4. Blåbær (*Vaccinium myrtillus*). Fig. 62. 30 cm hög lyng med grønne, kantede stengler og lysgrønne, sagtaggede blad som faller av om høsten. Grønnkvit og litt rødlig krone og mørkblått bær. — Lyngmark i skogen, sjeldnere på myr. Vanlig i hele landet, på fjellet til 1700 m. Middels til lite kravfull.

5. Tyttebær (*Vaccinium vitis-idaea*). Fig. 63. 10 cm hög lyng med tynne stengler og tykke, blanke blad som sitter på hele året. Bladene har nedbøyde kanter, tydelige sidenerver og små, mørke prikker på undersida. Kvit krone og rødt, surt bær. — Lyngmark, mest i furuskog, sjeldnere på myr. Vanlig i hele landet, på fjellet til 1800 m. Nøysom.

Fig. 64.
Blokkebær.
1/2 st.

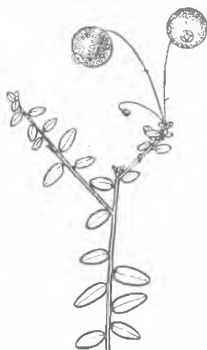

Fig. 65.
Tranebær.
1/2 st.

Fig. 66.
Finnmarkspors.
1/2 st.

Fig. 67.
Krekling.
1/2 st.

6. **Blokkebær**, kalles også *skinntrytte* og *mikkelsbær* (*Vaccinium uliginosum*). Fig. 64. 40 cm høg lyng med brune kvister og glatte, blågrønne blad som faller av om høsten. Kvit, klokkeformet krone og stort, lysblått bær. — Myrer og fuktige steder. Vanlig i hele landet, på fjellet opp til over 1700 m. Middels kravfull.

7. **Tranebær** (*Oxycoccus quadripetalus*). Fig. 65. Lang, krypende stengel, 1—2 mm tykk. Lodne årsskudd med 8—10 mm lange, blanke blad som er kvitgrå på undersida. Opprette, lodne blomsterstift, ofte 2—3 sammen. 6—7 mm lange, lysrøde kronblad og 8—10 mm langt, rødt bær. — Myrer i hele landet. Nøysom. [Småtranebær (*Oxycoccus microcarpus*) har 0,5 mm tykk stengel, glatte årsskudd, 4 mm lange kronblad og 5—6 mm langt bær. Mest på fjellet og i Nord-Norge].

8. **Finnmarkspors** (*Ledum palustre*). Fig. 66. 60 cm høg, grov lyng med sterk aromatisk lukt. Smale blad med nedbøyde kanter, mørkgrønne og glatte på oversida, rustfiltet på undersida. Også årsskuddene og blomsterstilkene er rustbrunt filtet og kjertelhåret. Kvitte blomster i skjmer. Lyngrik mosemyr og furuskogmyr, men også på fastmark. Sjelden i Sør-Norge fra Østfold til Trysil, vanligere i Nord-Norge fra Nordreisa til Sør-Varanger. Lite kravfull til nøysom.

9. **Krekling** (*Empetrum nigrum*). Fig. 67. Krypende, lyngaktig dvergbusk med mørkbrune kvister og tykke, smale blad som sitter på om vinteren. Særskilte hanplanter og hunplanter. Hanblomsten har 3 rødbrune støvknapper som sitter på lange tråder. Blankt, svart bær som egentlig er en steinfrukt med flere steiner. — Lyngmark, rabber og myr i hele landet. Lite kravfull til nøysom.

f. Busker.

1. **Pors** (*Myrica gale*). Fig. 68. Porsfamilien. 50 cm høg busk med kjertler som lukter sterkt av harpiks. Mørke kvister og grågrønne blad med kileformet grunn. Hanaks og hunaks på hver sin

Fig. 68.
Pors.
Hunplante.
1/2 st.

Fig. 69.
Krypvier.
Hanplante.
1/2 st.

Fig. 70.
Lappvier.
Hunplante.
1/2 st.

Fig. 71.
Dvergbjørk.
1/2 st.

busk. Hanaksene er brune, hunaksene i førstningen rødbrune, men blir til slutt grønne. — Våt myr. Østlandet nord til Ytre Rendal, ellers utmed kysten nord til Bjarkøy. Middels kravfull.

2. Kryp vier (*Sálìx répens*). Fig. 69. Seljefamilien. Krypene eller noe opprett busk med glatte, brune kvister og glatte, lysbrune årsskudd som er omtrent 1 mm tykke. Bladene er oftest uten tenner på oversida glatte og blankt grønne med opphøyde nerver, på undersida lodne av lange silkehår. Rakleskaftet med blad. Glatte, blankt rødbrune kapsler og lang, gul griffel. — Fuktige steder og beitemark. Østlandet nord til Trysil, Brandbu og Flesberg, ellers i kyststrøk til Selje, Vigra og Nord-Aukra på Møre. Middels kravfull.

3. Lapp vier (*Sálìx lappónum*). Fig. 70. Seljefamilien. Meterhøg busk med opprette kvister og myke, grågrønne blad uten tenner, men med nedbøyd kant. Oversida har nedsenket nervenett, undersida er sølvgrå av krusede hår. Raklene kommer før bladene. Kvitlodne kapsler med lang griffel. — Vanlig i fjellet i hele landet, dessuten ofte på myr i låglandet. Middels til lite kravfull.

4. Dvergbjørk (*Bétula nana*). Fig. 71. Bjørkefamilien. Krypene eller noe opprett busk med mørke kvister og runde blad, omtrent 1 cm breie. Dekkskjellet har 3 jambreie, opprette fliker, og nøttene har smal hinnekant. — Vanlig i fjellet, men også ofte på myrer i låglandet. Lite kravfull, men vokser for øvrig både på noe bedre og på dårligere myrtyper.

Forts.